

NEKI MODALITETI KRIMINALNOG NASILJA

Mladen Singer
Fakultet za defektologiju — Zagreb
Prispjelo: 16. 05. 1979.

UDK: 343.9
Kategorija:
Originalan znanstveni rad

Sažetak

Analiza modaliteta kriminalnog nasilja izvršena je na uzorku od 2874 maloljetne i punoljetne osobe, koje su u razdoblju od 30. 4. 1975. do 30. 4. 1978. god. na području SR Hrvatske pravomoćno suđene, ili su im pravomoćno izrečene odgojne mjere ili mjere sigurnosti zbog izvršenja nekog krivičnog djela s obilježjem nasilja.

Razmatrane su varijable koje definiraju stadij izvršenja djela, intenzitet kriminalne aktivnosti, mjesto izvršenja djela, saučesništvo, te spol i dob žrtve. Ove varijable stavljene su u odnos prema vrsti krivičnih djela počinjenih nasiljem i prema podacima o mjestu izvršenja djela. U obradi rezultata primijenjena je metoda analize kontingencijskih tablica.

Dvije trećine svih nasilničkih delikata čine krivična djela protiv života i tijela među kojima dominiraju teške tjelesne povrede, a potom sljede nasilničko ponašanje u oblasti javnog reda, u sferi seksualnog integriteta ličnosti, imovine itd. Četiri petine počinioca dovršilo je delikt nasilja i počinilo je samo jedno krivično djelo. Razbojstva i silovanja vršena su u jače urbaniziranim mjestima, dok su delikti u 30% slučajeva počinjeni na ruralnom području. Preko 90% žrtava navršilo je 18 godina života. Djeca i maloljetnici najčešće su žrtve seksualnih delikata. Među javnim tužilaštvima postoje statistički značajne razlike obzirom na stadij izvršenja djela, saučesništvo, karakteristike mjesta izvršenja djela, te spol i dob žrtve.

I. Uvodna razmatranja

a) Kriminalno nasilje nedvojbeno spada među fenomene od izuzetno snažnog destruktivnog utjecaja na socijalnu sredinu. Kao svojevrsna pojava civiliziranog i urbanog društva nasilje je već dulje vrijeme predmetom pažljivog izučavanja na multidisciplinarnoj osnovi. Da bi se stekao detaljniji uvid u neke karakteristike, posebno modalitete izvršenja i rasprostranjenost nasilničkog modela ponašanja na području SR Hrvatske, pristupilo se izradi analize različitih pojavnih oblika kriminalnog nasilja. Ispitivanje obuhvaća maloljetne i punoljetne osobe koje su od strane sudova na podru-

čju naše Republike u razdoblju od 3 godine, tj. od 30. 4. 1975. godine do 30. 4. 1978. godine pravomoćno suđene ili su im pravomoćno izrečene odgojne mjere, odnosno mjere sigurnosti zbog određenog krivičnog djela s obilježjima nasilja.

Među pojavne oblike delikata nasilja koja su bila predmetom ispitivanja ušlo je 5 osnovnih skupina nasilničkih delikata:

- krivična djela protiv života i tijela,
- krivična djela protiv privatne i društvene imovine,
- krivična djela protiv dostojanstva ličnosti i morala,

— krivična djela protiv javnog reda i pravnog saobraćaja i

— krivična djela protiv slobode i prava građana.

Iz nabrojanih glava Krivičnog zakona, koji je prestao važiti 1. 7. 1977. godine, ušli su u uzorak ispitivanja, naravno, samo oni delikti koji imaju izrazita obilježja nasilničkog ponašanja.

Od delikata protiv života i tijela u uzorak su ušli počinioci ubojstava, ubojstva na mah, čedomorstvo i teške tjelesne povrede.

Nasilje u sferi imovinskih delikata reprezentiraju u ovom ispitivanju razbojstva, razbojničke krađe, a u sferi seksualnog integriteta ličnosti silovanje osobe iznad 14 godina života, silovanje djeteta i bludne radnje izvršene nasilno.

Od krivičnih djela protiv javnog reda i pravnog saobraćaja zastupljeno je bilo djelo sprečavanja službenog lica u vršenju službene radnje, napad na službeno lice u vršenju poslova javne sigurnosti i nasilničko ponašanje na javnom mjestu.

Krivična djela protiv slobode i prava građana su krivična djela povrede ravnopravnosti građana, protupravnog lišenja slobode neke osobe, iznuđivanje iskaza, te krivična djela zlostave zloupotrebom službenog položaja i ovlaštenja.

U uzorak nisu ušle lake tjelesne povrede jer su relativno malog značenja, a prema iskustvu znamo da do njih dolazi najčešće pod okolnostima koje cjelokupnoj deliktnoj situaciji ne daju obilježja nasilničkog akta određenog stupnja društvene opasnosti.

b) Za navedeno razdoblje od 3 godine javna tužilaštva su dostavila podatke za ukupno 2784 osobe koje su od sudova na području naše Republike pravomoćno suđene zbog jednog od naprijed navedenih delikata.

Iz tablice 1 vidimo strukturu delikata nasilja prema 5 osnovnih skupina pojava oblika nasilničkih delikata. Ove skupine formirane su prema kriteriju povrijeđenog pravnog dobra zaštićenog krivičnim zakonom, tako da su sva krivična djela koja tangiraju određene društvene vrednote sabrana u istu skupinu.

Tablica 1.

Oblici nasilja	Svega	Krvni delikti	Razbojstvo	Sex. delikti	Javni red	Sloboda građana	
Aps. %	2784	100	1767	237	333	300	47

Odmah upada u oči da oko 2/3 svih nasilničkih delikata čine krivična djela protiv života i tijela, a potom slijede nasilnička ponašanja u oblasti javnog reda, nasilne povrede seksualnog integriteta ličnosti, nasilno prisvajanje imovine itd. Da bismo dobili realnu predodžbu o prirodi, značenju, težini i društvenoj opasnosti nasilničkog modela ponašanja s obilježjem

krivičnog djela, neophodno je razmotriti detaljniju strukturu pojedine skupine pojava oblika delikata nasilja; odlučno je, naime, da li među određenim pojavnim oblicima delikata nasilja pretežu lakši, osrednji ili teški delikti.

Tablica 2 daje uvid u strukturne skupine pojedinih oblika delikata nasilja protiv života i tijela.

Tablica 2.

Život i tijelo	Svega	Ubojstvo	Kvalif. ubojstvo	Ubojstvo na mah	Teška tjelesna povreda	Teška i trajna povreda	Trajna povreda i smrt	Čedomorstvo
Aps. %	1767 100	329 18,6	45 2,5	14 0,7	1173 66,3	177 10,0	21 1,1	8 0,4

Oko 2/3 svih delikata protiv života i tijela čine krivična djela teške tjelesne povrede iz čl. 141. st. 1 ranijeg KZ. Tu se radi o teškim tjelesnim povredama koje nisu po život opasne, koje nisu dovele do trajne povrede nekog važnog organa i koje nisu izazvale smrt žrtve. Odmah su na drugom mjestu s oko 22% nasilnička ponašanja kod kojih je počinitelj postupao u namjeri lišenja života žrtve, bez obzira da li je u tome uspio ili nije. Tu spadaju sva namjerna ubojstva našeg Krivičnog zakona iz Glave krivičnog zakona protiv života i tijela i to ubojstvo, kvalificirano ubojstvo, ubojstvo na mah i čedomorstvo. Relativno visoko učešće delikata lišenja života u skupini nasilničkih delikata protiv života i tijela upućuje na zaključak o znatnoj društvenoj opasnosti tog nasilničkog modela ponašanja.

Nasilnički delikti koji predstavljaju zadiranje u seksualni integritet ličnosti razvrstani su u Krivičnom zakonu među krivična djela protiv dostojanstva ličnosti i morala. Od krivičnih djela iz ove Glave krivičnog zakona izrazito nasilnički način izvršenja karakterizira krivično djelo silovanja i nasilno izvršenje bludnih radnji. Kod krivičnog djela silovanja luči zakon takva djela izvršena na štetu djeteta, tj. osobe koje nemaju 14 godina života od djela izvršenih na štetu starijih žrtava. Za nasilnu obljudu djeteta predviđene su znatno strože kazne.

Iz tablice 3 razabiremo da 3/4 nasilničkih akata u sferi seksualnog integriteta ličnosti čine dovršene ili pokušane nasilne obljudbe osoba koje su navršile 14 godina, dok su bludne radnje i nasilne obljudbe djece približno podjednako zastupljene.

Tablica 3.

Sex. nasilje	Svega	Silovanje	Silovanje djeteta	Bludne radnje
Aps. %	333 100	259 77,7	35 10,5	39 11,7

Malo je vjerojatno da prikazana struktura delikata nasilja protiv seksualnog integriteta ličnosti realno odražava stvarno stanje stvari. Za razliku od ubojstva i teške tjelesne povrede, gdje su tamne brojke gotovo zanemarljive, kod ztv. seksualnih delikata postoje brojne, u literaturi dosta iscrpno obrađene, okolnosti zbog kojih samo manji dio tih delikata bi-

va od žrtve prijavljen i procesuiran. S tim u vezi je nesrazmjer između nasilnih bludnih radnji koje se iscrpljuju pretežno u dodirivanju intimnih dijelova žrtve protiv njene volje i delikata nasilne obljudbe. Nema dvojbe da je realni omjer upravo obrnut i da ima neuporedivo više silom izvršenih bludnih radnji, nego nasilnih obljudba. Kako, međutim, samo bludna

radnja, pogotovo ako je veoma kratkotrajna, ne impresionira žrtvu do te mjere da bi se zbog toga izložila gubitku vremena, neprijatnostima i naporima vezanim za iniciranje krivičnog postupka, to se ta djela znatno rjeđe procesuiraju za razliku od po-

kušane ili dovršene nasilne obljube.

U skupini pojava oblika delikata nasilja protiv javnog reda dominira napad na službene osobe u vršenju službene radnje (53,5%), dok ostatak čine nasilnička ponašanja čije su žrtve ostali građani.

Tablica 4.

Javni red		Svega		Napad na službena lica		Napad na organe sigurnosti			
Aps.	%	400	100	122	30,5	92	23,0	186	46,5

Nasilnički model ponašanja s namjerom pribavljanja protupravne i-movinske koristi iscrpljuje se u razbojništvu i razbojničkoj krađi, kod kojih smo posebno izdvojili teške obli-

ke razbojstva, tj. one gdje je žrtva zadobila teške tjelesne povrede ili je usmrćena, ili je djelo izvršeno u grupi.

Tablica 5.

Imovina		Svega		Razbojstvo		Teško razbojstvo	
Aps.	%	237	100	195	82,2	42	17,7

Posljednja grupa pojava oblika delikata nasilja jesu nasilnički akti

kojima se tangiraju slobode i prava građana.

Tablica 6.

Sloboda prava i građana		Svega		Zlostava u službi		Ostalo na štetu slobode i prava	
Aps.	%	47	100	32	68,0	15	31,9

2/3 tih delikata čine ponašanja koja su supsumirana pod obilježja djela zlostave upotrebom službenog položaja i ovlaštenja.

Konačno, dajemo pregled strukture cjelokupne promatrane mase osoba pravomoćno suđenih zbog delikata nasilja s obzirom na vrstu krivičnog djela.

Tablica 7.

Delikti nasilja	Svega	Ubojstvo	Teška tjelesna povreda	Silovanje	Silovanje djeteta	Nasilna bludna radnja	Razbojstvo	Napad na službenu osobu	Nasilničko ponašanje na javnom mjestu	Zlostava zlopotrebom službenog položaja	Protupravno lišenje slobode
Aps.	2783	396	1370	262	35	39	229	212	186	32	23
%	100	14,2	49,2	9,4	1,3	1,4	8,2	7,6	6,7	1,2	0,8

Iz prezentirane tablice očito je da polovicu svih nasilničkih akata čine teške tjelesne povrede, slijede, ubojstva, silovanja, razbojstva itd.

Modalitet izvršenja krivičnog djela s obilježjem nasilja promatrat ćemo na ovom uzorku na varijablama kojima je definiran stadij izvršenja djela, intenzitet kriminalne aktivnosti s posebnim osvrtom na vrstu i broj kriv. djela izvršenih u stjecađu, mjesto izvršenja djela, saučesništvo s posebnim osvrtom na broj i dob saučesnika, te žrtvu kriv. djela s obzirom na spol i dob. Varijable kojima su definirani modaliteti kriminalnog ponašanja bit će stavljene u odnos prema pojavnim oblicima nasilničkog ponašanja s obilježjem kriv. djela i prema mjestu izvršenja djela.

Ista operacija bit će ponovljena na subuzorku osoba suđenih samo zbog krivičnog djela protiv života i tijela, ali samo u odnosu na varijable za koje se utvrdi da proizvode statistički značajne razlike.

U obradi rezultata primijenjena je metoda analize kontingencijskih tablica.

Izračunate su kontingencijske tablice između svih parova varijabli za koje

smo željeli utvrditi međusobne relacije. Pri interpretaciji smo se koristili inspekcijom kontingencijskih tablica i koeficijentima koji su procijenjeni Pearsonovim postupkom.

(I/J) = asimetrična korelacija od prve i druge varijable i druga tretirana kao nezavisna.

(J/I) = asimetrična korelacija prve i druge varijable, prva tretirana kao nezavisna.

(I/J) = procjena ekvivalenta produkt-moment koeficijentata korelacije između prve i druge varijable.

Nulta hipoteza $1/H_0 : b (IJ) = P (I)^+ te (J) testirana X^2 testom,$

Sumicija nije uključila ćelije, gdje je T/I, J = veći od 1, a broj stupnjeva slobode (DF) reduciran je za broj isključenih ćelija.

Vjerojatnost $pr \frac{(Hi^2)}{DF}$ izračunata je na temelju integrala H^2 distribucije za DF stupnjeva slobode.

Za obradu podataka upotrijebljen je program CONTAB iz programskog sistema ANTHROPOS (autori: Zlobec, Momirović, Varga). Analiza je izvršena u Sveučilišnom računskom centru u Zagrebu.

II. Stadij izvršenja krivičnog djela

a) Ocjena društvene opasnosti djela i počinioca bilo kojeg delikta, pogotovo delikta nasilja u znatnoj mjeri ovisi o stadiju izvršenja krivičnog djela, tj. da li je kažnjivom radnjom počinioca namjeravana posljedica zaista nastupila ili je zbog izostanka posljedice krivično djelo ostalo u stadiju pokušaja. Iz marginalne frekvence razabiremo da je više od 4/5 svih pro-

matranih oblika delikata nasilja dovršeno, tj. uslijed kažnjive radnje koju je počinitelj poduzeo zaista je i nastupila za oštećenog posljedica karakteristična za pojedini delikt nasilja.

b) Pojedini pojavnici oblici delikata nasilja odstupaju, međutim, od navedenog prosjeka bilo da među njima ima više, bilo da ima manje nedovršenih djela koja su ostala u kažnjivom pokušaju.

Tablica 8.

VRSTA OSNOVNOG DJELA

Stadij izvršenja djela	Ukupno Aps. %	Krvni delikti Aps. %	Razbojstvo Aps. %	Seks. delikti Aps. %	Javni red Aps. %	Sloboda građana Aps. %
Svega	2784	1767	237	333	400	47
	100	100	100	100	100	100
Dovršeno	2378	1543	215	191	383	46
	85,4	87,3	90,7	57,4	95,7	97,9
Pokušano	406	224	22	142	17	1
	14,6	12,7	9,3	42,6	4,2	2,1
Pearson	Q (I/J) .2645	hi-kvadrat		261.1174		
	Q (J/I) .4240	stupanj slobode		4		
	Q (I · J) .3443	pr. hi-kvadrat/df		.000 000		

Tako možemo konstatirati da je okolnost da počinitelj nije uspio realizirati svoju kriminalnu namjeru naročito karakteristična za krivična djela nasilne obljuje, dok je pokušaj krivičnog djela veoma rijetka pojava kod delikata nasilja protiv slobode i prava građana, protiv javnog reda, a donekle i kod krivičnih djela protiv života i tijela.

Interesantno je ovom zgodom istaći da kod nasilne obljuje djeteta ima procentualno znatno manje delikata koji su ostali u pokušaju (31,4%), nego što je to slučaj kod silovanja osoba iznad 14 godina života (50%). Ova se okolnost može objasniti time što su djeca zbog nesrazmjera fizičke snage u odnosu na napadača u pravilu ma-

nje u mogućnosti da pruže ozbiljan otpor, nego odrasle osobe.

Ne može se sa sigurnošću utvrditi da li je visok postotak pokušaja kod krivičnog djela silovanja realan odraz stanja stvari ili su ženske osobe nad kojima je dovršeno silovanje iz niza razloga manje spremne da podnesu krivičnu prijavu, nego one koje su se nasilniku uspješno odvale.

Nizak postotak pokušaja (12,7%) kod krivičnih djela protiv života i tijela rezultat je izuzetno malog udjela pokušaja među krivičnim djelima teške tjelesne povrede (3,6%), dok naprotiv pokušaj među krivičnim djelima ubojstva participira čak s oko 44%.

Veoma nizak procent pokušaja kod teške tjelesne povrede posljedica je

Tablica 9.

STADIJ ZAVRŠENJA DJELA

	Bjelovar APS %	Dubrovnik APS %	Gospić APS %	Karlovac APS %	Osijeck APS %	Pula APS %	Rijeka APS %	Sisak APS %	Sl. Požega APS %	Split APS %	Sibenik APS %	Varaždin APS %	Zadar APS %	Zagreb APS %	Ukupno
Svega	330 100	33 100	35 100	146 100	561 100	82 100	201 100	268 100	174 100	185 100	54 100	183 100	54 100	478 100	2784 100
Dovršeno	268 81,2	23 69,7	32 91,4	124 84,9	496 88,4	67 81,7	176 87,6	226 84,3	163 93,7	152 82,2	44 81,5	152 83,1	45 83,3	410 85,8	2378 85,4
Pokušano	62 18,8	10 30,3	3 8,6	22 15,0	65 11,6	15 18,3	25 12,4	42 15,7	11 6,3	33 17,8	10 18,5	31 16,9	9 16,7	68 14,2	406 14,6

Pearson Q (I/J) 6.98 hi-kvadrat 31.0522
 Q (J/I) 16.53 stupanj slobode 13
 Q (I · J) 11.76 pr. hi-kvadrat/df .003313

teškoća dokazivanja zadavanja teške tjelesne povrede u slučaju kad ona nije ni nastupila.

Uočene razlike između pojavnih oblika delikata nasilja s obzirom na stadij izvršenja krivičnog djela statistički su značajne, dok je, međutim, koeficijent korelacije osrednje izražen i asimetričan.

c) S obzirom na stadij krivičnog djela definiranog dovršenjem i pokušajem djela utvrdili smo neke razlike između ispitanika koji su djelo izvršili na području mjesne nadležnosti pojedinih okružnih javnih tužilaštva. Tako proizlazi iz tablice 9, u kojoj smo stadij izvršenja djela stavili u relaciju prema područjima nadležnosti okružnih javnih tužilaštva, da na području Dubrovnika ima znatno više (30,3%) ispitanika koji delikt nasilja nisu dovršili, nego što takvih počinitelaca ima u ukupnom uzorku. Ispitanici koji su delikt nasilja dovršili više su, nego na ostalim područjima, procentualno zastupljeni u području Slav. Požege (93,7%) i Gospića (91,4%). Veza između promatranih varijabli je statistički značajna, iako koeficijenti korelacije upućuju na zaključak da je ona slabo izražena..

III. Intenzitet kriminalnih djelatnosti

a) Počinioci jednog od osnovnih delikta nasilja, po kojem su ušli u ovaj uzorak, mogli su biti suđeni samo za taj delikt, a moglo je biti da su uz to krivično djelo počinili i neko daljnje krivično djelo, pa su istom zгодom suđeni za dva ili više krivičnih djela počinjenih bilo u idealnom, bilo u realnom stjecaju.

Po postojanju, vrsti i broju ostalih djela u stjecaju možemo također veoma mjerodavno cijiniti društvenu opasnost djela i počinioca, intenzitet njegove kriminalne volje i eventualno opći stupanj njegove spremnosti da kriminalnim modelom ponašanja razrješava neke svoje životne probleme.

Više od 4/5 počinitelaca našeg uzorka izvršilo je samo jedno jedino djelo prilikom nasilničkog akta, tj. upravo onaj osnovni delikt nasilja po kojem su ušli u uzorak. Svega 12,2% počinitelaca je uz delikt nasilja počinilo neko daljnje djelo.

b) S obzirom na postojanje ostalih djela u stjecaju uz osnovno djelo nasilja postoje uočljive razlike između pojedinih pojavnih oblika delikata nasilja.

Tablica 10.

VRSTA OSNOVNOG DJELA

Ostala krivična djela u stjecaju	Ukupno Aps. %	Krvni delikti Aps. %	Razbojstvo Aps. %	Seks. delikti Aps. %	Javni red Aps. %	Sloboda građana Aps. %
Svega	2784 100	1767 100	237 100	333 100	400 100	47 100
Nema	2445 87,8	1661 34,0	162 68,4	271 81,4	320 80,0	31 66,0
Ima	339 12,2	106 6,0	75 31,6	62 18,6	80 20,0	16 34,0
Pearson	Q (I/J) .2433 Q (J/I) .4129 Q (I · J) .3281		hi-kvadrat stupanj slobode pr. hi-kvadrat/df		203,8923 4 .000 000	

Ispitanici koji su počinili daljnja krivična djela, osim onog delikta nasilja zbog kojeg su ušli u uzorak, procentualno su najviše zastupljeni među počinocima razbojstva (31,6%) i počinilaca delikata nasilja protiv slobode i prava građana (34%). Počinioci koji su suđeni zbog dva i više djela najmanje su zastupljeni (6%) među počinocima delikata protiv života i tijela.

Nešto više nego u ukupnom uzorku nalazimo ispitanike s više djela među počinocima delikata nasilja protiv javnog reda (20%) i počinilaca nasilnih obljuba (18,6%). Veza između varijable kojom je definiran pojavni oblik osnovnog djela nasilja i varijable »ostala djela« statistički je značajna. Intenzitet povezanosti je, sudeći po koeficijentima korelacije, osrednje izražen i asimetričan.

Neznatna zastupljenost ispitanika koji su počinili dva i više djela među deliktima protiv života i tijela vjerovatno je posljedica činjenice da se tu radi o izrazito situacionim deliktima, najčešće izvršenim u afektu, iako ne i na mah od strane osoba koje inače nisu sklone nekim drugim oblicima

asocijalnog ponašanja. Naprotiv, kod počinilaca razbojstva i delikata nasilja protiv javnog reda u znatnoj se mjeri radi o osobama koje posjeduju fiksirani, katkada dosta široki dijazon kriminalnih sklonosti, što dolazi do izražaja i u činjenici da se ne zadrže samo na jednom djelu, već je to djelo samo povod da se tokom krivičnog postupka utvrdi i procesuiraju druga njihova kriminalna aktivnost.

c) S obzirom na karakteristike mjesta izvršenja djela nasilja ima izvjesnih razlika u pogledu učestalosti počinilaca koji su, osim za delikt nasilja po kojem su ušli u ovaj uzorak, ujedno suđeni i za neki drugi delikt. Tako možemo konstatirati da su ispitanici koji su delikt nasilja počinili u mjestu koje je sjedište okružnog suda u nešto većoj mjeri u realnom ili idealnom stjecaju izvršili i neko drugo krivično djelo za koje su ujedno suđeni, nego što je to slučaj kod ispitanika koji su djelo počinili u mjestu koje jest, odnosno u mjestu koje nije sjedište općine.

Do izvjesne mjere, a uz sav potreban oprez, s obzirom da razlike nisu velike, mogla bi se ta okolnost obja-

Tablica 11.
MJESTO IZVRŠENJA OSNOVNOG DJELA

Ostala krivična djela u stjecaju	Ukupno Aps. %	U središtu okružnog suda Aps. %	U sjedištu općine van sjedišta okruž. suda Aps. %	Nije sjediš. ni općine ni okruž. suda Aps. %
Svega	2784 100	891 100	733 100	1160 100
Nema	2445 87,8	737 82,7	660 90,0	1048 90,3
Ima	339 12,2	154 17,3	73 10,0	112 9,7
Pearson Q (I/J)	.1005		hi-kvadrat	32.0002
Q (J/I)	.1713		stupanj slobode	2
Q (I · J)	.1359		pr. hi-kvadrat/df	.000 000

Tablica 12.

OSTALA KRIVICNA DJELA U STJECAJU

	Bjelovar APS %	Dubrovnik APS %	Gospic APS %	Karlovac APS %	Ošijek APS %	Pula APS %	Rijeka APS %	Sisak APS %	Sl. Požege APS %	Split APS %	Šibenik APS %	Varaždin APS %	Zadar APS %	Zagreb APS %	Ukupno APS %
Svega	330 100	33 100	35 100	146 100	561 100	82 100	201 100	268 100	174 100	185 100	54 100	183 100	54 100	478 100	2784 100
Nema	306 92,7	29 87,9	28 80,0	134 91,8	482 85,9	65 79,3	166 82,6	254 94,8	158 90,8	156 84,3	52 96,3	160 87,4	36 66,7	419 87,7	2445 87,8
Ima	24 7,3	4 12,1	7 20,0	12 8,2	79 14,1	17 20,7	35 17,4	14 5,2	16 9,2	29 15,7	2 3,7	23 12,1	18 33,3	59 12,3	339 12,2

Pearson Q (I/J) 9,86
 hi-kvadrat 66.1770
 Q (J/I) 24,65
 stupan slobode 13
 Q (I · J) 17,26
 pr. hi-kvadrat/df .000000

sniti, možda, time što su u mjestu koje je sjedište okružnog suda više zastupljeni među nasilnicima oni kod kojih je kriminalni model ponašanja jače fiksiran. Utvrdili smo naime da se mjesta koja su sjedište okružnih sudova ističu većom koncentracijom počinitelaca razbojstva i nasilne obljuje, a oba ova pojavna oblika kriminalnog nasilja imaju procentualno više počinitelaca koji su suđeni za dva ili više djela u stjecaju, nego što takvih ima ukupno u uzorku. Upravo za počinioce razbojstva znamo pak da se radi o osobama s jasno i intenzivnije izraženom sklonošću delikventnom ponašanju.

Uočene razlike između varijable kojom je definirana karakteristika mjesta izvršenja djela i podatka o postojanju ostalih djela u stjecaju statistički su značajne, iako je koeficijent korelacije nizak, što ukazuje na slabu povezanost.

d) Usporedimo li učinioce delikata nasilja koji su uz to izvršili i neka druga djela u stjecaju s teritorijem definiranim mjesnom nadležnošću tužilaštva, vidimo da u tom pogledu postoje razlike između pojedinih područja.

Ispitanici našeg uzorka koji su krivično odgovarali za dva ili više krivičnih djela uz osnovni delikt nasilja po kojem su ušli u uzorak znatno su više procentualno zastupljeni među onima koji su krivično djelo nasilja počinili na području Zadra (33,3%), a nešto više među ispitanicima koji su za delikt nasilja suđeni na području Gospića, Pule (oko 20%), nego u ukupnom uzorku (12,2%).

Naprotiv, u znatno manjoj mjeri su počinioci koji su suđeni zbog više delikata zastupljeni među ispitanicima koji su delikte nasilja počinili na području Sibenika (3,7%), Bjelovara (7,3%) i Siska (5,2%).

Veza između postojanja ostalih djela u stjecaju i područja izvršenja djela definiranog mjesnom nadležnošću tužilaštva statistički je značajna, iako su veze slabije izražene i asimetrične.

d) Za ocjenu stupnja fiksiranosti nekog delikventnog modela ponašanja iz čega bi se eventualno mogao izvesti i zaključak o perzistentnosti i otpornosti počinioca prema raspoloživim metodama resocijalizacije u okviru penološkog tretmana, nije beznačajno utvrditi da li oni koji su suđeni za dva i više djela počinjena u stjecaju

Tablica 13.

Vrst djela u stjecaju	Svega Aps. %	Krvni delikti Aps. %	Razbojstvo Aps. %	Seks. delikti Aps. %	Javni red Aps. %	Sloboda građana Aps. %
Ukupno	345	109	76	63	80	17
Samo nasilje	100	100	100	100	100	100
Samo drugi delikti	183	71	21	38	37	16
Nasilje i drugi delikti	53,0	65,1	27,6	60,3	46,2	9,4
Nasilje i drugi delikti	131	35	45	14	37	—
Nasilje i drugi delikti	37,9	32,1	59,2	22,2	46,2	—
Nasilje i drugi delikti	31	3	10	11	6	1
Nasilje i drugi delikti	9,0	2,7	13,1	17,4	7,5	5,8
Pearson Q (I/J)	.3353	hi-kvadrat		52.6190		
Q (J/I)	.4233	stupanj slobode		8		
Q (I · J)	.3793	pr. hi-kvadrat/df		.000 000		

vrše pretežno delikte nasilja, druge delikte ili nasilničke i druge delikte. Iz marginalne frekvence razabiremo da je većina ispitanika našeg uzorka koji su suđeni zbog dva i više djela uz osnovni delikt nasilja počinilo i daljnji nasilnički delikt, a ne neki drugi. Svega 1/3 tog subuzroka sastavljena od onih koji su suđeni zbog dva i više djela (N=345) počinila je neko drugo krivično djelo koje nema nasilnički karakter, dok ih je oko 9% počinilo djelo nasilja i neko drugo djelo.

Relacija između promatranih pojavnih oblika delikata nasilja i varijabli kojom je definirana vrst daljnjih krivičnih djela zbog kojih su ispitanici suđeni ukazuje da među pojavnim oblicima delikata nasilja postoje razlike.

Tako su počinioci koji su suđeni i za daljnje delikte s obilježjima nasilja više nego u ukupnom uzorku procentualno zastupljenim među počiniocima delikata protiv života i tijela i počiniocima sliovanja, a naročito ih nalazimo među počiniocima delikata nasilja protiv slobode i prava građana (94%).

Počinioci pak koji su uz osnovni delikt nasilja suđeni za neko daljnje djelo bez obilježja nasilja više učestvuju nego u ukupnom uzorku među počiniocima razbojstava i nasilja protiv javnog reda. Interesantno je da ispitanika koji su uz osnovni delikt nasilja suđeni za daljnji delikt nasilja, ali i za druge delikte bez obilježja nasilja, procentualno najviše ima među počiniocima razbojstva i silovanja.

Ovakva distribucija vrste počinjenih ostalih djela u stjecaju po počiniocima promatranih pojava oblika delikata nasilja može biti objašnjena različitom sferom kriminalnog inte-

resa počinitelaca pojedinih delikata nasilja. Tako npr. počiniocima razbojstava nasilje nije toliko sebi svrha već je, uglavnom, sredstvo za postizavanje protupravne imovinske koristi. Ako u svojoj kriminalnoj karijeri do te koristi mogu doći i bez nasilja, oni će počiniti delikte krađe i provalne krađe i zbog toga će uz počinjeno djelo razbojstva biti i suđeni. Počinioci delikata protiv javnog reda imaju drugu problematiku. Oni često odgovaraju i zbog drugih nasilničkih delikata, ali i zbog drugih nenasilničkih krivičnih djela. Često se tu radi o deliktima oštećenja tuđe stvari, što je imovinski delikt koji u sebi krije izvjesnu nasilničku crtu, samo što nasilje ovdje nije usmjereno prema osobi, nego prema predmetima.

Počinioci delikata protiv života i tijela kao i oni koji demonstriraju nasilje u sferi seksualnog integriteta očito su osobe koje imaju jače izražen nasilnički model ponašanja pa su im i druga djela više nasilnički akti, a tek podredno nenasilničko kriminalno ponašanje.

e) Interesiralo nas je da li ispitanici koji imaju još koje djelo u stjecaju čine jedno, dva, odnosno tri ili više takvih djela. Kakav je, naime, intenzitet kriminalne aktivnosti onih koji nisu počinili samo jedno djelo nasilja po kojem su ušli u uzorak. Oko 3/4 ispitanika koji su počinili još neko krivično djelo, osim onog po kojem su ušli u ovaj uzorak, počinili su samo jedno djelo u stjecaju, dok je ostatak približno počinio kako dva djela u stjecaju, tako tri i više djela. Najintenzivnija je kriminalna djelatnost počinitelaca razbojstava i počinitelaca nasilne obljuje, jer među njima ima procentualno znatno više ispitanika koji su počinili tri ili više djela u stjecaju (27,6% i 25,3%), nego što

Tablica 14.

Broj ostalih djela u stjecaaju	Ukupno Aps. %	Krvni delikt Aps. %	Razbojstvo Aps. %	Seks. delikti Aps. %	Javni red Aps. %	Sloboda građana Aps. %
Svega	340 100	105 100	76 100	63 100	80 100	16 100
1 KD	245 72,1	88 83,8	45 59,2	33 52,3	65 81,2	14 87,5
2 KD	48 14,1	14 13,3	10 13,1	14 22,2	10 12,5	— —
3 i više	47 13,8	3 2,8	21 27,6	16 25,4	5 6,3	2 12,5
Pearson Q (I/J)	.3003		HI-kvadrat	43.1005		
Q (J/I)	.4097		SS	8		
Q (I, J)	.3550		pr. HI-kvadrat/df	000 001		

takvih ispitanika ima kod počinioca ostalih oblika delikata nasilja i više nego što ih ima ukupno u uzorku (13,8%).

Počinioci koji su počinili samo jedno djelo u stjecaaju najviše participiraju među onima koji su počinili delikte protiv života i tijela (83,8%), protiv javnog reda (81,2%) i delikte protiv slobode i prava građana (87,5%).

Manje nego u navedenim pojavnim oblicima nasilja i manje nego u ukupnom uzorku nalazimo ispitanike koji su počinili samo jedno djelo u stjecaaju među počiniocima razbojstva i nasilne obljudbe.

f) Što se tiče počinitelja krvnih delikata s obzirom na postojanje ostalih krivičnih djela u stjecaaju zbog kojih su suđeni istovremeno s osnovnim deliktom nasilja protiv života i tijela

Tablica 15.

VRST OSNOVNOG DJELA

Ostala kriv djela u stjecaaju	Ukupno Aps. %	Ubojstvo Aps. %	Kvalif. ubojstvo Aps. %	Ubojstvo na mah Aps. %	Teška povreda Aps. %	Teško oštećenje važnog organa	Povreda sa smrću Aps. %	Čedomorstvo Aps. %
Svega	1743 100	314 100	44 100	14 100	1165 100	177 100	21 100	8 100
Nema	1640 94,0	290 92,4	35 79,5	13 92,9	1108 95,1	165 93,2	21 100	8 100
Ima	103 6,0	24 7,6	9 20,4	1 7,1	57 4,9	12 6,8	0 0,0	0 0,0
Pearson Q (I/J)	.1027		hi-kvadrat	22.1975				
Q (J/I)	.2147		stupanj slobode	4				
Q (I, J)	.1580		pr hi-kvadrat	.000 183				

po kojem su ušli u ovaj uzorak, možemo jedino istaći kvalificirana ubojstva među kojima ima procentualno znatno više ispitanika koji su to teško djelo protiv života i tijela počinili u stjecađu s nekim drugim djelom (20,5 %), nego što takvih ispitanika ima u subuzorku počinilaca krvnih delikata (6%) i više nego što ih ima kod drugih pojavnih oblika delikata protiv života i tijela.

Možda je još interesantno napomenuti da među počinocima teških tjelesnih povreda sa smrtnom posljedicom i počinilaca čedomorstva uopće nema ispitanika koji su djela učinili u stjecađu.

Veza među promatranim varijablama statistički je značajna. Intenzitet veze je, sudeći po koeficijentima korelacije, dosta malen i asimetričan.

Promatramo li pojedine delikte protiv života i tijela s obzirom na vrstu krivičnog djela za koje je naš ispitanik suđen pored osnovnog djela nasilja po kojem je ušao u uzorak, možemo se prije svega uvjeriti da u ukupnom subuzorku počinilaca krvnih delikata među onima koji imaju još neko djelo u stjecađu prevladavaju u znatnoj mjeri oni ispitanici kod kojih je ta daljnja kriminalna aktivnost također izražena u izvršenju delikata s obilježjem nasilja.

Tablica 16.

VRST OSNOVNOG DJELA

Vrst djela u stjecađu	Ukupno Aps. %	Ubojstvo Aps. %	Kvalif. ubojstvo Aps. %	Ubojstvo na mah Aps. %	Teška povreda	Teško oštećenje važnog organa Aps. %	Povreda sa smrću Aps. %	Čedomorstvo Aps. %
Svega	1743	314	44	14	1165	177	21	8
	100	100	100	100	100	100	100	100
Nema	1637	290	35	13	1105	165	21	8
	93,9	92,4	79,5	92,9	94,8	93,2	100	100
Samo nasilje	69	13	8	1	40	7	0	0
	3,9	4,1	18,2	7,1	3,4	3,9	0,0	0,0
Samo dr. delikti	34	10	1	0	19	4	0	0
	1,9	3,2	2,3	0,0	1,6	2,3	0,0	0,0
Nasilje i dr. delikti	3	1	0	0	1	1	0	0
	0,1	0,3	0,0	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0
Pearson Q (I/J)	.1145			hi-kvadrat		28.2576		
Q (J/I)	.2196			stupanj slobode		5		
Q (I, J)	.1671			pr. hi-kvadrat/df		.000 032		

U tom pogledu naročito se ističu počinoci kvalificiranih ubojstava i počinoci ubojstava na mah, među kojima ima više ispitanika koji su počinili daljnja djela s obilježjem nasilja, nego što ih nalazimo u ukupnom subuzorku. Naprotiv, među počinocima »običnih« ubojstava ima pak nešto

više ispitanika koji su kao daljnji delikt počinili krivično djelo bez obilježja nasilja.

Razlike među promatranim varijablama statistički su značajne iako je veza među njima mala i veoma asimetrična.

Među počiniocima krvnih delikata koji imaju dva ili više djela u stjeca-ju zbog kojih su suđeni istom presu-
dom kojom su suđeni i zbog osnov-

nog delikta nasilja protiv života i t-
jela po kojem su ušli u uzorak ima
najviše ispitanika koji imaju jedno
daljnje krivično djelo.

Tablica 17.

VRST OSNOVNOG DJELA

Broj ostalih djela u stjecaju	Ukupno Aps. %	Ubojstvo Aps. %	Kvalif. ubojstvo Aps. %	Ubojstvo na mah Aps. %	Teška povreda Aps. %	Teško ošte- ćenje važnog organa Aps. %	Povreda sa smrću Aps. %	Čedo- morstvo Aps. %
Svega	1743	314	44	14	1165	177	21	8
Nema	100	100	100	100	100	100	100	100
kriv. djela	1641	290	35	13	1109	165	21	8
1 kriv. djelo	94,1	92,4	79,5	92,8	95,2	93,2	100	100
2 kriv. djela	87	22	8	1	47	9	0	0
3 i više kriv. djela	5,0	0,7	18,2	7,1	4,0	5,0	0,0	0,0
	12	2	1	0	67	3	0	0
	0,7	0,6	2,3	0,0	5,7	1,7	0,0	0,0
	3	0	0	0	3	0	0	0
	0,2	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0
Pearson Q (I/J)	.1171		hi-kvadrat		26,0624			
Q (J/I)	.2346		stupanj slobode		6			
Q (I, J)	.1759		pr. hi-kvadrat/		.000 217			

Pojedini pojavni oblici ovdje pro-
matranih delikata nasilja protiv živo-
ta i tijela međusobno se razlikuju s
obzirom na broj ostalih djela u stjeca-
ju. Tako ispitanika koji imaju dva
ili više djela u stjeca-ju nalazimo kod
kvalificiranog ubojstva, »običnog« u-
bojstva i teške tjelesne povrede, dok
kod počinitelaca drugih delikata uopće
nema onih koji su počinili dva ili vi-
še djela u stjeca-ju.

Razlike su među promatranim va-
rijablama statistički značajne, a kore-
lacije niske i asimetrične.

IV. Mjesto izvršenja djela

a) Da bismo dobili uvid u distribu-
ciju promatranih oblika nasilja po
teritoriju s obzirom na stupanj nje-

gove urbaniziranosti, prikupili smo
podatke o tome da li je krivično dje-
lo izvršeno u sjedištu okružnog su-
da, u mjestu koje je sjedište općine
a nije sjedište okružnog suda, ili mje-
sto izvršenja djela nije ni sjedište o-
kružnog suda ni sjedište općine. Stali
smo na stanovište da ova obilježja
prostora dosta dobro, iako relativno
grubo diskriminiraju prostor s obzi-
rom na one ekološke elemente koji
su odlučni za ocjenu stupnja urba-
nosti nekog prostora. Svjesni smo pri
tom da izabrani kriteriji u ovoj vari-
jabli ne diskriminiraju prostor do-
voljno egzaktno i dovoljno oštro na
svim područjima naše Republike.

Iz marginalne frekvence tablice u
kojoj smo pojavne oblike delikata na-
silja stavili u relaciju prema katego-
rijama kojima je definirana varijabla

»mjesto izvršenja osnovnog djela«, razabiremo da je većina svih promatranih delikata nasilja izvršena na području koje nije ni sjedište općine ni sjedište okružnog suda (41,7%), da

je nešto manje počinitelaca krivično djelo izvršilo u mjestu koje je sjedište okružnog suda (32%), a najmanje u sjedištu općine van sjedišta okružnog suda (26,3%).

Tablica 18.

VRSTA OSNOVNOG DJELA

Mjesto izvršenja osnovnog djela	Ukupno Aps. %	Krvni delikti Aps. %	Razbojstvo Aps. %	Seks. delikti Aps. %	Javni red Aps. %	Sloboda građana Aps. %
Svega	2874 100	1767 100	237 100	333 100	400 100	47 100
Središte okruž. suda	891 32,0	495 28,0	110 46,4	140 42,0	133 33,2	13 27,7
Sjedište općine	733 26,3	459 26,0	49 20,7	62 18,6	147 36,7	16 34,0
Ni sjedište općine ni okr. suda	1160 41,7	813 46,0	78 32,9	131 39,3	120 30,0	18 38,3
Pearson Q (I/J)	.1683		hi-kvadrat	89.1518		
Q (J/I)	.1698		stupanj slobode	8		
Q (I, J)	.1691		pr. hi-kvatdrat/df	.000 000		

Ovakva distribucija delikata nasilja ponešto odudara od često isticane predodžbe prema kojoj bi jače urbanizirane sredine bile više opterećene nasilničkim modelom ponašanja od područja u kojima nalazimo više ruralnih karakteristika.

b) Inspekcijom ove tablice možemo utvrditi da postoje razlike između promatranih pojavni oblika nasilja s obzirom na mjesto izvršenja djela.

U mjestima koja su sjedište okružnih sudova nalazimo više razbojstva (46,4%) i silovanja (42%), nego što su ti delikti zastupljeni u drugim mjestima. Sjedište okružnog suda zastupljeno je, naprotiv, kao mjesto izvršenja djela neuporedivo manje među počiniocima delikata nasilja protiv života i tijela (28%), nego što inače sjedište okružnog suda participira u

ukupnoj masi počinitelaca delikata nasilja.

Mjesta koja su sjedišta općina nalazimo kao mjesta izvršenja djela najviše među deliktima nasilja protiv javnog reda (napad na organe javne sigurnosti i nasilničko ponašanje na javnom mjestu), a manje nego u ukupnom uzorku nalazimo ta mjesta među silovanjima i razbojstvima.

Mjesta koja nisu ni sjedište okružnog suda ni sjedište općine participiraju najviše među deliktima protiv života i tijela (46%), među svim ostalim pojavnim oblicima nasilja nalazimo ta mjesta izvršenja procentualno manje zastupljena, nego u ukupnom uzorku.

Prema tome, razbojstva i silovanja gravitiraju k sjedištima okružnih sudova, dakle prema jače urbanim sre-

dinama, nasilja protiv javnog reda i slobode i prava građana prema mjestima koja su samo sjedišta općine, dok krvni delikti, tj. nasilje protiv života i tijela dominiraju u ruralnim područjima, tj. u mjestima koja nisu ni sjedište općine ni sjedište okružnog suda.

Priklonjenost delikata protiv života i tijela najintenzivnije je izraženo kod krivičnih djela ubojstava kojih u ukupnom uzorku ima 14%, a na ruralnom području 18,3%, što je znatno više nego u sjedištu okružnog suda (9,5%) i nešto više nego u sjedištu općine (13,5%).

Ovako istaknute razlike među promatranim pojavnim oblicima delikata nasilja s obzirom na mjesto izvršenja djela statistički su značajne, iako je koeficijent korelacije slabije izražen i asimetričan.

c) Promatrana mjesta izvršenja delikata nasilja nisu jednako frekventirana na području svih 14 okružnih javnih tužilaštva SR Hrvatske.

Iz tablice 19 proizlazi da relacije između varijable mjesta izvršenja djela i varijable kojom je definirana mjesna nadležnost tužilaštva pokazuje da među javnim tužilaštvima postoje uočljive razlike s obzirom na frekventnost delikata nasilja po mjestu izvršenja. Tako sjedište okružnog suda po mjestu izvršenja promatranih pojava oblika delikata nasilja participira procentualno najviše u Zagrebu (69%), Dubrovniku (66,7%) i Rijeci (50,3%), a neuporedivo manje u Gospiću (8,6%), Varaždinu (12)%, te Karlovcu i Osijeku (21%).

Dok sjedište općine, kad ono nije sjedište okružnog suda, u ukupnoj masi delikata nasilja participira sa 26,3%, dotle sjedište općine po mjestu izvršenja djela na području Sl.

Požege participira u deliktima nasilja toga područja sa 68,4%, na području Siska 47,4% i Osijeka s 31,5%.

Na području s ruralnim karakteristikama, tj. onom koje nije sjedište okružnog suda, ni sjedište općine najviše ima nasilničkih delikata na području Gospića (77,1%), Bjelovara (65,8%), Karlovca (67,8%) i Varaždina (61,2%). Takva su mjesta kao mjesto delikta najmanje zastupljena na području Sl. Požege (5,2%), Dubrovnika (24,2%) i Zagreba (24,1%).

Prema tome, delikti nasilja su u Zagrebu, Dubrovniku i Rijeci pretežno koncentrirani u sjedištu okružnih sudova, na području Sl. Požege, Siska u sjedište općine, kad ono nije sjedište okružnog suda, dok je karakteristika Gospića, Bjelovara i Varaždina da je 2/4 do 3/4 svih nasilja počinjeno na području s pretežno ruralnim karakteristikama, tj. onom koje nije ni sjedište općine ni sjedište okružnog suda.

Inspekcijom tablice 19 možemo utvrditi da su veze između karakteristika mjesta izvršenja promatranih delikata nasilja i teritorija naše Republike, definiranog mjesnom nadležnošću javnog tužilaštva, statistički značajne. Koeficijent korelacije pokazuje da je veza među promatranim varijablama dobro izražena.

d) Mjesto izvršenja djela promatranog pojavnog oblika delikata nasilja definirano je i po mjesnoj nadležnosti javnih tužilaštva, kojih ima ukupno 14.

Masa od 2784 počinitelja nasilničkih delikata kroz razdoblje od 3 godine nejednako se distribuira po teritoriju SR Hrvatske. Sigurno je da je veličina i napučenost pojedinih područja značajan, iako ne i jedini faktor koji uvjetuje distribuciju pojedinih

Tablica 19.

MJESTO IZVRŠENJA OSNOVNOG DJELA

	Bjelovar APS %	Dubrovnik APS %	Gospić APS %	Karlovac APS %	Osijeck APS %	Pula APS %	Rijeka APS %	Sisak APS %	Sl. Požega APS %	Split APS %	Sibenik APS %	Varaždin APS %	Zadar APS %	Zagreb APS %	Ukupno APS %
Svega	330 100	33 100	35 100	146 100	561 100	82 100	201 100	268 100	174 100	185 100	54 100	183 100	54 100	478 100	2784 100
Sjedište okruž.	15	22	3	31	118	35	101	62	46	66	19	22	21	330	891
suda	4,5	66,7	8,6	21,2	21,0	42,7	50,2	23,1	26,4	35,7	35,2	12,0	38,9	69,0	32,0
Sjedište općine	98 29,7	3 9,1	5 14,3	16 11,0	177 31,5	11 13,4	38 18,9	127 47,4	119 68,4	38 20,5	14 25,9	49 26,8	5 9,3	33 6,9	733 26,3
Ni opći- ne ni okruž.	217	8	27	99	266	36	62	79	9	81	21	112	28	115	1160
suda	65,8	24,2	77,1	67,8	47,4	43,9	30,8	29,5	5,2	43,8	38,9	61,2	51,8	24,1	41,7

Pearson Q (I/J) 36.32 hi-kvadrat 870.5755
 Q (J/I) 52.38 stupanj slobode 26
 Q (I, J) 44.35 pr. hi-kvadrat/df .000 000

promatranih oblika delikata nasilja po teritoriju Republike. Da je veličina i napućenost područja značajna determinanta, razabire se već i iz marginalnih frekvencija tablice 20. Najveći broj delikata nasilja (20,2%) otpada na područje Osijek. Slijedi Zagreb sa 17,2% i Bjelovar s 11,9%. Ova tri područja apsorbiraju, prema tome, gotovo polovicu svih delikata nasilja na području SR Hrvatske, dok su ostali delikti distribuirani na preostalih 11 područja. Među njima se ističe područje Siska s 9,6%, Rijeke sa 7,2%, Varaždina sa 6,6% i Sl. Požege sa 6,3%. Ova četiri tužilaštva opserviraju dakle oko 30% svih delikata nasilja, dok je približno 20% preostalih počinitelja delikata nasilja distribuirano na preostalih 7 tužilaštva.

Polazimo od pretpostavke da bi promatrani pojavni oblici delikata nasilja trebali biti približno podjednako distribuirani po područjima mjesne nadležnosti 14 javnih tužilaštva kao što je distribuirana i ukupna masa promatranih počinitelja delikata nasilja. Ovu pretpostavku provjeravamo relacijom između pojavnih oblika delikata nasilja i područja nadležnosti javnih tužilaštva. Na osnovi tablice 20 možemo se uvjeriti da ova hipoteza nije točna.

Među krivičnim djelima protiv života i tijela ima neznatno više ispitanika koji su djelo počinili na području Osijeka i Zagreba nego što svi ispitanici s tih područja učestvuju u ukupnom uzorku. Među tim pojavnim oblicima nasilja ima, međutim, nešto manje ispitanika s područja Pule nego što Pula učestvuje u ukupnom uzorku. Među počiniocima razbojstva ima najviše ispitanika sa Rijeke i Bjelovara, dok ispitanici s područja Sl. Požege i Splita participiraju među počiniocima razbojstava

manje nego što participiraju u ukupnom uzorku.

Interesantno je da područje Gospića uopće ne participira među razbojstvima. Kod delikata nasilne obljuje primijećeno je da Bjelovar, Dubrovnik, Šibenik i Zagreb učestvuju procentualno više među tim deliktima nego u ukupiom uzorku, dok naprotiv na području Gospića, Karlovca i Rijeke ima procentualno manje nasilnih obluba nego što ta tužilaštva učestvuju u ukupnoj masi izvršilaca delikata nasilja.

Kod nasilja protiv javnog reda, u koja ulazi napad na miliciju i nasilničko ponašanje na javnom mjestu, naročito se ističe Zadar, Sl. Požega i Pula, dok je u masi počinitelja tih delikata manje nego što participiraju u ukupnom uzorku zastupljen Bjelovar, Karlovac, Osijek i, neočekivano, Zagreb.

Što se tiče delikata nasilja protiv slobode i prava građana, to moramo prije svega konstatirati da ispitanika osuđenih zbog tih delikata uopće nema na području Zadra, Varaždina, Šibenika, Sl. Požege, Gospića i Dubrovnika. Među tim deliktima je Zagreb neuporedivo manje zastupljen (4,3%) nego što participira u ukupnoj masi nasilja (17,2%). Naprotiv, područje Osijeka, koje apsorбира više od 1/3 svih nasilničkih delikata protiv slobode i prava građana počinjenih na području naše Republike, karakteristično je po tome da među počiniocima tih delikata protiv slobode i prava građana participira procentualno znatno više nego u ukupnoj masi promatranih počinitelja nasilja iz cijele Republike.

Znatno više nego u ukupnom uzorku učestvuje procentualno u masi svih počinitelja delikata nasilja protiv slobode i prava građana oni koji su taj delikt počinili na području Pule (14,9

Tablica 20.

	Ukupno	Bjelovar Aps. %	Dubrovnik Aps. %	Gospic Aps. %	Karlovac Aps. %	Osijek Aps. %	Pula Aps. %	Rijeka Aps. %	Sisak Aps. %	Sl. Požega Aps. %	Split Aps. %	Šibenik Aps. %	Varaždin Aps. %	Zadar Aps. %	Zagreb Aps. %
Svega	2784	330	33	35	146	561	82	201	268	174	185	54	183	54	478
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Životi i tijelo	1767	207	16	29	112	360	23	110	168	109	123	35	113	28	334
	63,5	62,7	48,5	82,9	76,7	64,2	28,0	54,7	62,7	62,6	66,5	64,8	61,7	51,8	70,0
Imo- vina	237	33	4	0	14	32	9	40	22	6	10	3	24	5	35
	8,5	10,0	12,1	0,0	9,6	5,7	11,0	19,9	8,2	3,4	5,4	5,6	13,1	9,3	7,3
Seks. inte- gritet	333	55	7	1	8	83	15	18	20	4	19	8	26	5	64
	12,0	16,7	21,2	2,9	5,5	14,8	18,3	9,0	7,5	2,3	10,3	14,8	14,2	9,3	13,3
Javni red	400	28	6	5	9	69	28	31	52	55	30	8	20	16	43
	14,4	8,5	18,2	14,3	6,2	12,3	34,1	15,4	19,4	31,6	16,2	14,8	10,9	29,6	9,0
Sloboda i pravo grad.	47	7	0	0	3	17	7	2	6	0	3	0	0	0	2
	1,7	2,1	0,0	0,0	2,0	3,0	8,5	1,0	2,2	0,0	1,6	0,0	0,0	0,0	0,4

Pearson Q (I/J) .8783 hi-kvadrat 270.9841

Q (J/I) .2016 stupanj slobode 48

Q (I, J) .5399 pr. hi-kvadrat/df .000 000

%), kao i oni koji su ga počinili na području Siska (9,6%).

Prema svemu sudeći, distribucija pojedinih pojava oblika promatranih delikata nasilja na području mjesne nadležnosti javnih tužilaštva dosta je različita. Dok su neki pojava oblici delikata nasilja više vezani za jedna područja, drugi su karakteristični za druga. Očito je da bi ta okolnost trebala biti od relevantnog utjecaja za raznovrsnost kaznene politike, na organizirano i kadrovsko usmjerenje organa javne sigurnosti i organa krivičnog postupka na ovim područjima, kao i na selektivnu primjenu mjera prevencije s obzirom na vrstu djela i njihov intenzitet.

Veza među promatranim varijablama statistički je značajna. Koeficijent korelacije pokazuje da je veza dobro izražena ali izrazito asimetrična.

V. Saučesništvo

a) Pri procjeni ozbiljnosti društvene opasnosti i težine neke kriminalne pojave u pravilu se vodi računa i o tome da li je djelo pretežno vršeno od pojedinaca ili određena kriminalna aktivnost pogoduje saučesništvu između 2 ili više osoba. Podaci pokazuju da promatrano s tog aspekta ne bi delikti nasilja izvršeni na području SR Hrvatske trebali biti ocijenjeni kao ozbiljnija pojava. Skoro 4/5 svih počinilaca (78,2%) promatranih pojava oblika delikata nasilja počinilo je krivično djelo bez saizvršioaca ili saučesnika u širem smislu riječi, tj. pomagača ili podstrekača.

b) Među pojavnim oblicima delikata nasilja postoje međutim razlike u odnosu na saučesništvo.

Tablica 21.

VRSTA OSNOVNOG DJELA

Ima li saučesnika	Ukupno Aps. %	Krvni delikti Aps. %	Razbojstvo Aps. %	Seks. delikti Aps. %	Javni red Aps. %	Sloboda građana Aps. %
Svega	2784 100	1767 100	237 100	333 100	400 100	47 100
Da	608 21,8	219 12,4	135 57,0	107 32,1	121 30,2	26 55,3
Ne	2176 78,2	1548 87,6	102 43,0	226 67,9	279 69,8	21 44,7

Pearson Q (I/J)	.3097	hi-kvadrat	331.7389
Q (J/I)	.4421	stupanj slobode	4
Q (I, J)	.3759	pr. hi-kvadrat/df	.000 000

Tako možemo konstatirati da među počiniovcima razbojstava i krivičnih djela protiv slobode i prava građana ima neuporedivo više (57% i 55,3%) počinilaca koji su djelo počinili zajedno s još jednom ili više osoba, nego što takvih počinilaca ima u ukupnom uzorku (21,8%) i nego što ih na-

lazimo među počiniovcima drugih pojava oblika delikata nasilja. Nešto više nego u ukupnom uzorku nalazimo pojavu saučesništva kod nasilja u seksualnoj sferi (32,1%) i nasilja protiv javnog reda (30,3%). Daleko najmanje su u saučesništvu izvršena krivična djela protiv života

i tijela (12,4%). Interesantno je napomenuti da u pogledu saučesništva u okviru nasilne obljube postoje velike razlike između silovanja djeteta, gdje ima svega 8,6% saučesništva i silovanja punoljetnih osoba, gdje ima 37,8% počinitelaca koji su djelo počinili s još jednom ili više osoba. Ova je razlika kod seksualnih delikata možda uvjetovana time što je samom počiniocu lakše savladati otpor djeteta dok je za savladavanje otpora odrasle ženske osobe povoljnije da bude dva ili više počinitelaca. S druge pak strane nasilne obljube djeteta nerijetko se i odigraavju pod incestoznim okolnostima u intimi porodične atmosfere, što po prirodi stvari

isključuje učešće trećih osoba u izvršavanju tih delikata.

Veza je među promatranim varijablama statistički značajna i relativno dobro izražena kako to proizlazi iz koeficijenata korelacije koji su blago asimetrični,

c) Promatramo li saučesništvo s obzirom na mjesto izvršenja delikata nasilja, možemo konstatirati da nešto više nego u ukupnom uzorku počinioci postupaju u saučesništvu kad delikte nasilja vrše u mjestu koje je sjedište okružnog suda (30,4%), a najmanje oni počinioci koji su djelo počinili na području koje nije sjedište okružnog suda ni sjedište općine (16,3%).

Tablica 22.
MJESTO IZVRŠENJA OSNOVNOG DJELA

Ima li saučesništva	Ukupno Aps. %	U središtu okružnog suda Aps. %	U sjedištu općine van sjedišta okružnog suda Aps. %	Nije sjedište ni općine ni okružnog suda Aps. %
Svega	2784	891	733	1160
	100	100	100	100
Da	608	271	148	189
	21,8	30,4	20,2	16,3
Ne	2176	620	585	971
	78,2	69,6	79,8	83,7
Pearson Q (I/J)	.1397		hi-kvadrat	60.4606
Q (J/I)	.1999		stupanj slobode	2
Q (I, J)	.1698		pr. hi-kvadrat/df	.000 000

Ova distribucija saučesništva s obzirom na mjesto izvršenja djela najvjerojatnije je u relevantnoj mjeri uvjetovana naprijed uočenom distribucijom pojavnih oblika delikata nasilja prema mjestu izvršenja. Vidjeli smo, naime, da najmanje saučesništva ima kod izvršenja krivičnih djela života i tijela, a to su upravo najbrojnija na područjima koja nisu ni sjedište okružnog suda ni sjedište općine.

Razumljivo je stoga da su veze između varijable kojom je definirano mjesto izvršenja djela i saučesništva statistički značajne, iako je prema koeficijentu korelacije intenzitet veze slab a sama veza asimetrična.

d) Za procjenu kriminalnog značenja utvrđene pojave saučesništva važno je znati i broj saučesnika. Stoga je u tablici 23 stavljen pojavni oblik delikta nasilja u odnosu prema vari-

Tablica 23.

Broj saučesnika	Ukupno Aps. %	Krvni delikti Aps. %	Razbojstvo Aps. %	Seks. delikti Aps. %	Javni red Aps. %	Sloboda građana Aps. %
Svega	607	218	135	107	121	26
	100	100	100	100	100	100
1 saučesnik	394	159	95	48	72	20
	64,9	72,9	70,3	44,8	59,5	76,9
2 saučesnika	107	31	29	16	25	6
	17,6	14,2	21,4	14,9	20,7	23,0
3 saučesnika	36	7	7	18	4	—
	5,9	3,2	5,1	16,8	3,3	—
4 ili više saučesnika	70	21	4	25	20	—
	11,5	9,6	2,9	23,3	16,5	—
Pearson Q (I/J)	.2758		hi-kvadrat		69.6920	
Q (J/I)	.3317		stupanj slobode		12	
Q (I, J)	.3037		pr. hi-kvadrat/df		.000 000	

jabli kojom je definiran broj saučesnika. Povezanost među promatranim varijablama statistički je značajna ako je koeficijent korelacije relativno dobro izražen i asimetričan.

Inspekcijom ove tablice možemo konstatirati da počinioci koji su imali samo jednog saučesnika participiraju procentualno najviše među deliktima protiv slobode i prava građana, a za-

tim među počiniocima razbojstva i krivičnih djela protiv života i tijela. Počinioci koji su ušli u ovaj uzorak gdje su imali dva saučesnika participiraju procentualno više nego u ukupnom uzorku među počiniocima delikata protiv slobode i prava građana, razbojstva i delikata nasilja javnog reda, dok počinitelja koji su imali 4 i više saučesnika ima znatno više nego

Tablica 24.

Broj saučesnika	Ukupno Aps. %	U središtu okružnog suda Aps. %	U središtu općine van sjedišta okr. Aps. %	Van općine Aps. %
Svega	607	270	148	189
	100	100	100	100
1 saučesnik	394	063	92	139
	64,9	60,3	62,1	73,5
2 saučesnika	107	41	27	39
	17,5	15,1	18,2	20,6
3 saučesnika	36	25	10	1
	5,9	9,2	6,7	0,5
4 i više	70	41	19	10
	11,5	15,1	12,8	5,2
Pearson Q (I/J)	.2345		hi-kvadrat	29.3549
Q (J/I)	.2418		stupanj slobode	6
Q (I, J)	.2382		pr. hi-kvadrat/df	.000 052

u ukupnom uzorku među počiniocima nasilne obljube. Prema tome, jaču sklonost većem broju saučesnika možemo konstatirati prije svega kod seksualnih delikata, potom kod nasilja protiv javnog reda, a donekle i kod razbojstava.

e) Inspekcijom tablice 24, u kojoj smo mjesto izvršenja djela stavili u relaciju prema broju saučesnika, vidimo da je veza između promatranih varijabli statistički značajna dok koeficijent korelacije upućuje da je asimetrična i slabo izražena. Ovdje smo se također odlučili na zasebnu tablicu u kojoj smo posebno s mjestom izvršenja djela ukrstili samo subuzorak počinitelaca koji su djelo izvršili u saučesništvu, a izostavili one koji su ga počinili sami.

Počinioci koji su jedan od promatranih pojavnih oblika delikata nasilja počinili u mjestu koje je sjedište okružnog suda participiraju procentualno znatno više među onima koji su djelo izvršili u saučesništvu s 3, odnosno 4 i više osoba, nego što ih nalazimo u ukupnom uzorku, odnosno među počiniocima koji su djelo počinili u saučesništvu s jednom ili s dvije osobe.

Počinioci koji su djelo izvršili u mjestu koje je sjedište općine, a nije sjedište okružnog suda približno podjednako participiraju procentualno u svim promatranim skupinama saučesnika. Naprotiv oni koji su delikt nasilja počinili na ruralnom području, participiraju znatno manje među počiniocima s 3, 4 ili više saučesnika nego u ukupnom uzorku. Vrlo je vjerojatno da je ovaj odnos između mjesta izvršenja delikta nasilja i broja saučesnika uvjetovan također okolnošću da je sjedište okružnog suda češće mjesto izvršenja razbojstva i nasilne obljube kod kojih djela upravo ima i više saučesnika, dok je ruralno područje privlačnije za djela kod kojih smo konstatirali manji broj saučesnika.

f) Interesiralo nas je u vezi sa saučesništvom da li se saučesnici počinioca delikta nasilja regrutuju iz punoljetnih ili maloljetnih osoba. Ova okolnost može u izvjesnoj mjeri ukazati na atraktivnost pojedinih pojavnih oblika deliktata nasilja za maloljetnike koji posjeduju izvjesne dispozicije da konkretne životne situacije razrješavaju vršenjem krivičnih djela, naročito onih s obilježjima nasilja.

Tablica 25.

Dob saučesnika	Ukupno	Krvni delikti	Razbojstvo	Seksualni delikti	Javni red	Sloboda građana
Svega	602	216	135	107	121	23
	100	100	100	100	100	100
Punoljetan	523	191	105	83	120	23
	86,8	88,4	78,5	77,6	99,2	100
Maloljetan	79	25	29	24	1	—
	13,2	11,6	21,4	22,4	0,8	—
Pearson Q (I/J)	.2305	Hi-kvadrat		36.3788		
Q (J/I)	.4378	Stupanj slobode		4		
Q (I, J)	.3342	PR Hi-kvadrat/DE		000 000		

Ako promatramo samo subuzorak počinilaca koji su djelo počinili u saučesništvu, vidimo da među saučesnicima počinilaca našeg uzorka ima 86,8% punoljetnih, a svega 13,1% maloljetnih saučesnika. Možemo uočiti da punoljetnih saučesnika, kojih i onako ima mnogo u ukupnom uzorku, ima procentualno još više među deliktima protiv javnog reda i slobode i prava građana, odnosno kod tih delikata su gotovo svi saučesnici punoljetni. Maloljetnici učestvuju kao saučesnici više nego u ukupnom uzorku i više nego među ostalim deliktima nasilja kod izvršenja krivičnog djela razbojstva, a naročito počinocima seksualnih delikata. Nasilje u sferi seksual-

nog integriteta ličnosti kod maloljetnika najčešći je delikt koji uz ostale faktore u relevantnoj mjeri rezultira iz nesrazmjera između nagonskog dijela ličnosti potenciranog puberalnim i adolescentnim krizama i stupnja socijalne zrelosti. Prisutnost punoljetnog počinioaca sklonog nasilju u sferi seksualnog života lako postaje poticaj i katalizator delikventnom ponašanju maloljetne manje ili više povodljive osobe. Najčešće se takav maloljetnik i ne bi sam pojavio kao počinilac nasilne obljube da nije ohrabren jednim ili više drugih počinilaca.

U tablici koja slijedi ukrstili smo mjesto izvršenja delikta nasilja s dobi saučesnika.

Tablica 26.

Dob saučesnika	Ukupno Aps. %	U središtu okružnog suda Aps. %	U sjedištu općine van sjed. okr. suda Aps. %	Van općine Aps. %
Svega	602 100	267 100	146 100	189 100
Punoljetan	523 86,8	227 85,0	132 90,4	164 86,8
Maloljetan	79 13,2	40 15,0	14 9,6	25 13,2
Pearson Q (I/J)	.0626		hi-kvadrat	2.4089
Q (J/I)	.1031		SS	2
Q (I · J)	.0831		pr. hi-kvadrat/df	299713

Iz tablice razabiremo da saučesnici počinilaca delikata nasilja na ruralnom području podjednako participiraju procentualno kako među maloljetnim tako i među punoljetnim saučesnicima, da počinioци delikta nasilja u mjestu koje je sjedište općine a nije sjedište okružnog suda učestvuju nešto manje među počinocima koji su imali maloljetne nego među oni-

ma koji su imali punoljetne saučesnike, dok počinioци koji su djelo izvršili u mjestu koje je sjedište okružnog suda participiraju procentualno više među počinocima koji su delikt nasilja počinili u saučesništvu s maloljetnicima nego među onima kojima je saučesnik bila punoljetna osoba.

g) Izvršenje delikta nasilja u saučesništvu različito je distribuirano po te-

Tablica 27.

IMA LI SAUČESNISTVA

	Bjelovar Aps. %	Dubrovnik Aps. %	Gospić Aps. %	Karlovac Aps. %	Osijeck Aps. %	Pula Aps. %	Rijeka Aps. %	Sisak Aps. %	Sl. Požega Aps. %	Split Aps. %	Sibenski Aps. %	Varaždin Aps. %	Zadar Aps. %	Zagreb Aps. %	Ukupno Aps. %
Svega	330 100	33 100	35 100	146 100	561 100	82 100	201 100	268 100	174 100	185 100	54 100	183 100	54 100	478 100	2784 100
Da	53 16,1	9 27,3	0 0,0	27 18,5	138 24,6	22 26,8	57 28,4	46 17,2	31 17,8	31 16,8	8 14,8	48 26,2	11 20,4	127 26,6	608 21,8
Ne	277 83,9	24 72,7	35 100	119 81,5	423 75,4	60 73,2	144 71,6	222 82,8	143 82,2	154 83,2	46 85,2	135 73,8	43 79,6	351 73,4	2176 78,2

Pearson Q (I/J) 8.92

hi-kvadrat

44.3081

Q (J/I) 18.79

stupanj slobode

13

Q (I · J) 13.86

pr. hi-kvadrat/df

.000 027

ritoriju SR Hrvatske definiranom mjesnom nadležnošću javnog tužilaštva.

Inspekcijom tablice možemo konstatirati da delikti nasilja na području Gospića nisu uopće izvršeni u saučesništvu, a na području Šibenika, Bjelovara, Karlovca i Splita počinioci koji su djelo izvršili u saučesništvu participiraju procentualno manje nego što ih ima u ukupnom uzorku. Naprotiv, na području Šibenika, Splita, Sl. Požege i Bjelovara promatrani javni oblici delikata nasilja češće su izvršeni u saučesništvu nego što je to slučaj na područjima mjesne nadležnosti ostalih javnih tužilaštva i više nego što ispitanici koji su u saučesništvu počinili delikt participiraju procentualno u ukupnom uzorku ispitanika.

VI. Žrtva

a) Dob žrtve delikta nasilja može biti značajna pri procjeni stupnja ugroženosti djece i maloljetnika od nasilničkih akata i može stoga poslužiti kao faktor pri programiranju mjera usmjerenih na krivično-pravnu zaštitu djece i omladine. Od svih ovdje promatranih pojava oblika delikata nasilja u više od 90% slučajeva žrtva je bila punoljetna osoba, u 6,3% slučajeva maloljetnik, dok je 3% žrtava bilo ispod 14 godina života.

b) Prije svega nas interesira kako je dob žrtve distribuirana u odnosu na kategorije varijable kojom je definirano pet osnovnih pojava oblika promatranih delikata nasilja.

Tablica 28.

VRSTA OSNOVNOG DJELA

Dob žrtve u vrijeme izvršenja djela	Ukupno Aps. %	Krvni delikti Aps. %	Razbojstvo Aps. %	Seks. delikti Aps. %	Javni red Aps. %	Sloboda građana Aps. %
Svega	2784	1767	237	333	400	47
	100	100	100	100	100	100
Dijete	85	29	1	51	0	4
	3,0	1,6	0,4	15,3	0,0	8,5
Maloljetnik	174	61	12	95	3	4
	6,3	3,4	5,1	28,5	0,7	6,4
Punoljetnik	2525	1677	224	187	397	40
	90,8	94,9	94,5	56,2	99,3	85,1
Pearson Q (I/J)	.3507		hi-kvadrat		555.2021	
Q (J/I)	.5859		stupanj slobode		8	
Q (I · J)	.4683		pr. hi-kvadrat/df		.000 000	

Iz tablice vidimo da su osobe koje u vrijeme kad je nad njima delikt izvršen nisu imale navršenih 18 godina života najviše zastupljene među deliktima nasilne oblube i nešto ma-

lo više među deliktima protiv slobode i prava građana. U najmanjoj mjeri su djeca i maloljetne osobe žrtve nasilja protiv javnog reda. Ovaj zaključak proizlazi iz podatka da osobe s nena-

vršenih 18 godina života, čak sa 44% učestvuju među žrtvama nasilne obljube, dok ih ukupno u uzorku nema ni 10%.

Žrtve koje u vrijeme kad je nad njima počinjen delikt nasilja nisu imale 14 godina života, tj djeca nešto su više objekt nasilničkih akata protiv slobode i prava građana nego maloljetne osobe, tj. one u dobi od 14 do 18 godina života.

Kod nasilne obljube izvršene na štetu osoba ispod 18 godina života približno u 1/3 žrtve nisu imale 14 godina. Unatoč tome što se moglo očekivati da će osobe ispod 18 godina života u nešto većoj mjeri procentualno učestvovati među žrtvama nasilne obljube nego među ostalim pojavnim oblicima delikata nasilja, ipak impresionira relacija koja ide toliko na štetu maloljetnika. Pogotovo zabrinjava re-

lativno visoko učešće djece među žrtvama nasilne obljube, što bi ukazivalo na potrebu intenzivnijeg bavljenja ovim problemom i poduzimanja odgovarajućih mjera za postizavanje efikasnosti krivično-pravne zaštite ove dobne populacije. Ne treba, naime, smetnuti s uma da se ovdje radi samo o nasilnim obljubama ili bludnim radnjama a ne i o nenasilnoj obljubi osoba ispod 14 godina života i obljubi maloljetne osobe zloupotrebom položaja, što je također kažnjivo i vrlo frekventno djelo.

Veza između pojava oblika delikata nasilja i varijable kojom je definirana dob žrtve statistički je značajna. Koeficijent koleracije pokazuje da je veza osrednje izražena i asimetrična.

c) Tablica 29 daje nam odgovor na pitanje da li se i mjesta izvršenja djela nasilja međusobno razlikuju s obzirom na dob žrtve.

Tablica 29.

MJESTO IZVRŠENJA OSNOVNOG DJELA

Dob žrtve u vrijeme izvršenja djela	Ukupno Aps. %	U središtu okružnog suda Aps. %	U sjedištu općine van okr. suda Ap. %	Nije sjedište ni općine ni okružnog suda Aps. %
Svega	2784 100	891 100	733 100	1160 100
Dijete	85 3,0	34 3,8	16 2,2	35 3,0
Maloljetnik	174 6,2	97 10,9	24 3,3	53 4,6
Punoljetnik	2525 90,8	760 85,3	693 94,5	1072 92,4
Pearson Q (I/J)	.1305	hi-kvadrat	54.2366	
Q (J/I)	.2227	stupanj slobode	4	
Q (I, J)	.1766	pr. hi-kvadrat/df	.000 000	

Relacija između ovih dviju varijabli pokazuje da su maloljetne osobe češće žrtve nasilničkih delikata u mje-

stu koje je sjedište okružnog suda, nego u mjestu koje je samo sjedište općine, odnosno mjestu koje nije ni

sjedište općine. Proizlazi iz podataka da punoljetne osobe procentualno participiraju nešto manje ako žrtve ispitanika koji su djelo počinili u mjestu koje je sjedište okružnog suda (85,3%), nego u ukupnom uzorku (90,7%) i još manje nego među ispitanicima koji su djelo počinili na području koje je sjedište općine, odnosno mjesta koje nije sjedište općine.

Djeca su nešto malo više nego u ukupnom uzorku zastupljena u sjedištu okružnog suda, a nešto manje u mjestu koje je sjedište općine.

Maloljetnici (14-18 godina), naprotiv, manje su zastupljeni u mjestu koje nije sjedište općine i u mjestu koje je sjedište općine nego u mjestu koje je sjedište okružnog suda. Veća participacija maloljetnih osoba, naročito djece, u mjestima koja su sjedište okružnog suda vjerojatno je posljedica ranije iznesene činjenice da u tim mjestima ima nešto više nasilnih obljuba za koje nam je pak poznato da su skoro u polovici slučajeva izvršene nad osobama koje nisu imale 18 godina života.

Veza među promatranim varijablama je statistički značajna, ali je relativno slabo izražena i asimetrična.

d) Zbog malih apsolutnih frekvenca dosta je nezahvalno donositi zaključke koji se nameću iz distribucije dobnih kategorija žrtava na području mjesne nadležnosti javnih tužilaštava naše Republike. Tablica 30 pokazuje da razlike između promatranih područja u odnosu na varijablu kojom je definirana dob žrtve zaista nisu pregnantne. Promatrani pojavni oblici delikata nasilja nešto su naime više usmjereni prema maloljetnim žrtvama nego što je to slučaj u cjelokupnom uzorku samo na području Karlovca, a najmanje na području Zadra, Sl. Požege, Gospića i Siska.

To proizlazi iz podatka prema kojem na području Karlovca maloljetne žrtve participiraju procentualno nešto više među ispitanicima koji su delikt nasilja počinili na tom području nego na ostalim područjima i više nego što su maloljetne žrtve zastupljene u ukupnom uzorku. Naprotiv, na području Zadra, Siska, Sl. Požege i Gospića nalazimo procentualno najmanje maloljetnika zastupljenih među žrtvama promatranih delikata nasilja, manje nego na ostalim područjima i manje nego u ukupnom uzorku.

Nasilje nad osobom u dobi od 14 do 18 godina života procentualno je više nego u ukupnom uzorku i više nego na drugim područjima zastupljeno u Karlovcu, Osijeku i Puli, dok se po deliktima nasilja na štetu djeteta nešto ističe Osijek i Split na čijim područjima djeca kao žrtve delikata nasilja participiraju više nego u ukupnom uzorku.

Nasilje nad djetetom nije uopće počinjeno od strane ispitanika našeg uzorka na području Dubrovnika i Zadra, a na štetu maloljetnika na području Zadra i Gospića.

Unatoč malim relativnim frekvenca-
ma distribuiranim na široko područje cijele Republike, veza između promatranih varijabli pokazala se statistički značajnom dok je izražajnost veze, su-
deći po koeficijentima korelacije, mala i asimetrična.

e) Stavljajući pojavne oblike delikata nasilja u odnos prema spolu žrtve, htjeli smo utvrditi da li su i do koje mjere pojedini oblici kriminalnog ponašanja više usmjereni protiv osoba jednog ili drugog spola.

Promatrani delikti izvršeni su u oko 30% slučajeva na štetu osoba ženskog spola.

Da su osobe ženskog spola, osim nekoliko slučajeva homoseksualnog na-

Tablica 30.

DOB ŽRTVE U VRIJEME IZVRŠENJA DJELA

	Bjelovar Aps. %	Dubrovnik Aps. %	Gospić Aps. %	Karlovac Aps. %	Osijeck Aps. %	Pula Aps. %	Rijeka Aps. %	Sisak Aps. %	Sl. Požega Aps. %	Split Aps. %	Šibenik Aps. %	Varaždin Aps. %	Zadar Aps. %	Zagreb Aps. %	Ukupno Aps. %
Svega	330 100	33 100	35 100	146 100	561 100	82 100	201 100	268 100	174 100	185 100	54 100	183 100	54 100	478 100	2784 100
Dijete (do 14 g.)	8 2,4	0 0,0	1 2,9	4 2,7	27 4,8	2 2,4	5 2,5	5 1,9	2 1,1	9 4,9	1 1,8	6 3,3	0 0,0	15 3,1	85 3,0
Mlt. (14—18) god.	10 3,0	2 6,1	0 0,0	23 15,7	53 9,4	8 9,8	9 4,5	4 1,5	2 1,1	13 7,0	3 5,6	14 7,6	0 0,0	33 6,9	174 6,2
Puno- ljetan	312 94,5	31 93,9	34 97,1	119 81,5	481 85,7	72 87,8	187 93,0	259 96,6	170 97,7	163 88,1	50 92,6	163 89,1	54 100	430 90,0	2525 90,7
					Pearson Q (I/J) 11.91			hi-kvadrat		83.2850					
					Q (J/I) 29.76			stupanj slobode		26					
					Q (I, J) 20.83			pr. hi-kvadrat/df		.000 000					

Tablica 31.

VRSTA OSNOVNOG DJELA

Spol žrtve	Ukupno Aps. %	Krvni delikti Aps. %	Razboj- stvo Aps. %	Seks. delikti Aps. %	Javni red Aps. %	Sloboda građana Aps. %
Svega	2784 100	1767 100	237 100	333 100	400 100	47 100
Muško	1951 70,0	1361 77,0	200 84,4	7 2,1	344 86,0	39 83,0
Žensko	833 30,0	406 23,0	37 15,6	326 97,9	56 14,0	8 17,0
Pearson Q (I/J)	.5090		hi-kvadrat		849.7066	
Q (J/I)	.6625		stupanj slobode		4	
Q (I, J)	.5858		pr. hi-kvadrat/df		.000 000	

silja, gotovo isključivo objekt nasilja u sferi seksualnog integriteta ličnosti, razumljivo je i ne zahtijeva posebno objašnjenje. Znatno manje nego u ukupnom uzorku participiraju, međutim, žene kao žrtve među deliktima nasilja protiv javnog reda (14%) i razbojstvima, dok poslije silovanja procentualno najviše participiraju žrtve među deliktima protiv života i tijela, iako još uvijek manje nego što ih nalazimo u ukupnom uzorku.

Veza između promatranih varijabli statistički je značajna i dobro izražena. Koeficijent koleracije je asimetričan.

f) Promatramo li distribuciju osoba ženskog spola koje su bile žrtve nasilničkog delikta po teritoriju definiranim mjesnom nadležnošću javnog tužilaštva, možemo prije svega generalno konstatirati da relacije između ovih dviju varijabli dobivenih u tablici 32 pokazuju da diference nisu velike. Delikti nasilja su više nego u ukupnom uzorku usmjereni prema osobi ženskog spola na području Šibenika (39%), Bjelovara (37,3%), a manje nego na ostalim područjima i nego u ukupnom uzorku na području Karlova (17%) i Gospića (20%).

Ove razlike mogu, naravno, iako za to nemamo egzaktnih dokaza, biti uvjetovane i različitom spremnošću žena na različitim područjima SR Hrvatske da protiv nasilnika, pogotovo kad je djelo ostalo u pokušaju, podnose krivične prijave.

Veze između promatranih varijabli statistički su značajne, ali slabo izražene i asimetrične.

g) Žrtve krvnih delikata su više od 3/4 muškarci. S obzirom na spol žrtve postoji među pojavnim oblicima delikata protiv života i tijela izvjesna manja razlika. Muškarci su više nego u ukupnom uzorku zastupljeni među žrtvama ubojstva na mah i teške tjelesne povrede s trajnim oštećenjem važnih dijelova tijela, dok se osobe ženskog spola znatno više nego u ukupnom uzorku procentualno zastupljene među žrtvama čedomorstva, teške tjelesne povrede sa smrtnom posljedicom i kvalificiranog ubojstva.

Možemo ove činjenice samo konstatirati, ali u okviru ovih ispitivanja manjkaju podaci koji bi mogli doprinijeti njihovu dubljem razjašnjavanju.

Razlike među promatranim deliktima protiv života i tijela su s obzirom

Tablica 32.

SPOL ŽRTVE

	Bjelovar Aps. %	Dubrovnik Aps. %	Gospić Aps. %	Karlovac Aps. %	Osijeck Aps. %	Pula Aps. %	Rijeka Aps. %	Sisak Aps. %	Sl. Požega Aps. %	Split Aps. %	Sibenik Aps. %	Varaždin Aps. %	Zadar Aps. %	Zagreb Aps. %	Ukupno Aps. %
Svega	330 100	33 100	35 100	146 100	561 100	82 100	201 100	268 100	174 100	185 100	54 100	183 100	54 100	478 100	2784 100
Muško	207 62,7	22 66,7	28 80,0	121 82,9	392 69,9	63 76,8	154 76,6	178 66,4	125 71,8	132 71,3	33 61,1	136 74,3	37 68,5	323 67,6	1951 70,1
Žensko	123 37,3	11 33,3	7 20,0	25 17,1	169 30,1	19 23,2	47 23,4	90 33,6	49 28,2	53 28,7	21 38,9	47 25,7	17 31,5	155 32,4	833 29,9

Pearson Q (I/J) 7.43 hi-kvadrat 34.8723

Q (J/I) 14.54 stupanj slobode 13

Q (I, J) 10.99 pr. hi-kvadrat/df .000 886

Tablica 33.

VRSTA OSNOVNOG DJELA

Spol žrtve	Ukupno Aps. %	Uboj- stvo Aps. %	Kvalif. uboj- stvo Aps. %	Uboj- stvo na mah Aps. %	Teška povreda Aps. %	Teško ošte- ćenje važnog organa Aps. %	Povreda sa smrću Aps. %	Čedo- morstvo Aps. %
Svega	1743 100	314 100	44 100	14 100	1165 100	177 100	21 100	8 100
Muško	1345 77,2	246 78,3	28 63,6	12 76,5	891 85,3	151 61,9	13 61,9	4 50,0
žensko	398 22,8	68 21,7	16 36,4	2 23,5	274 14,7	26 38,1	8 38,1	4 50,0
Pearson	Q (I/J) .1003 Q (J/I) .1380 Q (I, J) .1191			hi-kvadrat stupanj slobode pr. hi-kvadrat/df		18.4996 6 .005 098		

na spol žrtve statistički značajne, dok je veza slabo izražena.

Pojedini »krvni« delikti međusobno se donekle razlikuju i s obzirom na dob žrtve.

Dok npr. djeca sa svega 1,6% učestvuju među žrtvama krvnih delikata, dotle ih među ubojstvima ima skoro

4,6%, a među kvalificiranim ubojstvima 2,3% žrtava su djeca. Maloljetnici su procentualno više zastupljeni među teškim tjelesnim povredama nego u ukupnom uzorku i mnogo manje nego među ubojstvima. Vjerojatno je to uvjetovano činjenicom da povrede koje kod maloljetnika izazovu tešku tje-

Tablica 34.

VRSTA OSNOVNOG DJELA

Dob žrtve u vrijeme izvr- šenja djela	Ukupno Aps. %	Uboj- stvo Aps. %	Kvalif. uboj- stvo Aps. %	Uboj- stvo na mah Aps. %	Teška povreda Aps. %	Teško ošte- ćenje važnog organa Aps. %	Povreda sa smrću Aps. %	Čedo- morstvo Aps. %
Svega	100	100	100	100	100	100	100	100
Dijete (do 14. g.)	28 1,6	5 1,6	1 2,3	0 0,0	12 1,0	2 1,1	0 0,0	8 100
Malo- ljetnik	59 3,4	4 1,3	0 0,0	0 0,0	49 4,2	6 3,4	0 0,0	0 0,0
Puno- ljetan	1656 95,0	305 97,1	43 97,7	14 100	1104 94,8	169 95,5	21 100	0 0,0
Pearson	Q (I/J) .2156 Q (J/I) .4449 Q (I, J) .3303			hi-kvadrat stupanj slobode pr. hi-kvadrat/df		18.4909 5 .002390		

lesnu povredu mogu kod djeteta, s obzirom na dob i krhkost, imati smrtnu posljedice. Punoljetne osobe približno ih podjednako participiraju u svim promatranim oblicima delikata života i tijela.

Razlike među promatranim varijablama statistički su značajne, dok je veza prema koeficijentu korelacije osrednje izražena i asimetrična.

Zaključna razmatranja

Analiza modaliteta kriminalnog nasilja izvršena je na uzorku od 2. 874 maloljetne i punoljetne osobe, koje su u razdoblju od 30. 4. 1975. godine na području SR Hrvatske pravomoćno suđene, ili su im pravomoćno izrečene odgojne mjere ili mjere sigurnosti zbog izvršenja nekog krivičnog djela s obilježjima nasilja.

Razmatrane su varijable koje definiraju stadij izvršenja djela, intenzitet kriminalne aktivnosti, mjesto izvršenja djela, saučesništvo te spol i dob žrtve.

U obradi rezultata primjenjena je metoda analize kontingencijskih tablica.

Dvije trećine svih nasilničkih delikata čine krivična djela protiv života i tijela među kojima dominiraju teške tjelesne povrede, a potom slijede nasilničko ponašanje u oblasti javnog reda, u sferi seksualnog integriteta ličnosti, imovine itd.

Više od 4/5 svih promatranih delikata nasilja bilo je dovršeno. Pokušaj izvršenja nasilničkog delikta naročito je čest kod seksualnih delikata i kod ubojstava, a veoma malo pokušaja ima kod teških tjelesnih povreda.

Više od 4/5 počinilaca izvršilo je samo jedno krivično djelo. Veći broj krivičnih djela najčešće nalazimo kod počinilaca razbojstava i počinilaca nasilja protiv slobode i prava građana,

a najmanje među počinioćima krivičnih djela protiv života i tijela. Počinioći koji su krivično djelo počinili u sjedištu okružnog suda znatno su češće počinili dva ili više krivičnih djela, nego oni koji su djelo počinili na ruralnom području ili u mjestu koje je samo sjedište općine.

Intenzitet kriminalne aktivnosti ispitanika koji su počinili dva ili više djela nije veći, jer je 3/4 njih počinilo samo dva djela, a tek 1/4 tri i više djela.

Po broju djela ističu se počinioći razbojstava i nasilne obljuje. Među počinioćima koji su počinili više krivičnih djela prevladavaju oni kod kojih i daljnja djela imaju karakter nasilničkog delikta.

Ispitujući mjesto izvršenja djela utvrdili smo da je skoro polovica ispitanika djelo počinilo na području sa pretežno ruralnim karakteristikama koje naime nije ni sjedište općine, 1/3 počinilaca je djelo izvršilo u mjestu koje je sjedište okružnog suda, a 1/4 u mjestu koje je samo sjedište općine. Mjesta koja su sjedište okružnih sudova mnogo češće su mjesta izvršenja razbojstava i silovanja, mjesta, koja su samo sjedište općine češće su od drugih mjesta teritorij na kojem se vrše nasilja protiv javnog reda, dok su krvni delikti i posebno teške tjelesne povrede u skoro 50% slučajeva koncentrirani na mjesta koja nisu ni sjedište općina.

Najveći broj delikata nasilja otpada na područje Osijeka, zatim Zagreba pa Bjelovara. Ova tri od ukupno 14 promatranih područja apsorbiraju gotovo polovicu delikata nasilja.

Distribucija pojedinih pojava oblika delikata nasilja na području 14 okružnih javnih tužilaštava veoma je različita. Gotovo 4/5 počinilaca delikata nasilja izvršilo je to djelo bez saizvršioća i saučesnika. Obzirom na

saučesništvo posebno se ističe krivično djelo silovanja gdje je 1/3 počini-laca delikt izvršila u saučesništvu.

Na ruralnom području koje nije ni sjedište općine znatno su rjeđe delikti nasilja počinjeni u saučesništvu nego u sjedištu okružnog suda. Jaču sklonost većem broju saučesnika, a ne samo jednom utvrdili smo kod seksualnih delikata, kod delikata nasilja protiv javnog reda, a donekle i kod počinitelaca razbojstava. Počinioci koji su delikt nasilja izvršili u sjedištu okružnog suda i u saučesništvu mnogo češće su to uradili sa većim brojem saučesnika, nego počinioci koji su delikt nasilja počinili u saučesništvu na ruralnom području ili mjestu koje je samo sjedište općine. Što se tiče dobi saučesnika našli smo da se maloljetne osobe kao saučesnici znatno češće nego kod drugih delikata pojavljuju kod silovanja i razbojstva.

Žrtve su u pravilu punoljetne osobe u svega 10% slučajeva nisu imale 18 godina života, a 3% žrtava nije imao 14 godina života.

Djeca i maloljetnici daleko su češće žrtve seksualnih delikata nego drugih delikata nasilja. Djeca i maloljetnici češće se kao žrtve nasilničkih delikata pojavljuju u jače urbaniziranim središtima tj. u sjedištima okružnih sudova, nego na drugim područjima. Gotovo 1/3 svih žrtava su žene. Na njihovou štetu izvršeni su svi promatrani oblici delikata nasilja, a naročito seksualni delikti.

Sva promatrana obilježja kojima smo definirali modalitete kriminalnog nasilja bitno su različito distribuirana po mjesnoj nadležnosti 14 okružnih javnih tužilaštava. Među javnim tužilaštvima postoje naime statistički značajne razlike obzirom na stadij izvršenja djela, vrst krivičnog djela, intenzitet kriminalne aktivnosti, saučesništvo, karakteristike mjesta izvršenja djela, te spol i dob žrtve. Nesumnjivo da se radi o razlikama koje iskazuju diferencirani pristup pri programiranju mjera prevencije ove društveno negativne pojave kao i različite kriterije u politici izricanja krivičnih sankcija.

SOME ASPECTS OF CRIMES OF VIOLENCE

Summary

The analysis of aspects of criminal acts was done on a sample of 2874 juveniles and adult offenders, who were convicted of criminal acts of differing violent characteristics in S. R. of Croatia between 30. 4. 1975 and 30. 4. 1978.

The variables, the degree of violence involved, the scale of criminal activity, the scene of the crime, the number of people involved, and the sex and age of the victim were analysed. These variables were related to the type of criminal act and to the data about the place where the crime was committed.

The results were analysed on the basis of contingency tables.

Two thirds of all acts of violence are crimes against the person with a prevalence of severe bodily injuries, then violent disturbances of public order, rape crimes, against property etc.

Four fifths of delinquents who committed acts of violence had committed only one criminal act. Violent assaults and rape prevail in more urban areas, while in 30% cases blood offences were done in rural areas. Over 90% victims were older than 18. Children and teenagers were most frequently victims of sexual assaults.

Public prosecutions differ significantly in the degree of violence involved, the type of criminal activity, the scale of criminal activity, the number of people involved, the characteristics of area where the crime took place, and the sex and age of the victim.